

Dosarul nr. 3ra-1140/23
2-23161057-01-3ra-19112023

prima instanță: Judecătoria Criuleni, sediul Central (jud. A. Bologan)
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. V. Negru, G. Dașchevici, E. Palanciuc)

Î N C H E I E R E

20 noiembrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

în componență:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Aliona Miron
Mariana Pitic
Diana Stănilă

examinând admisibilitatea recursului depus de Partidul Politic „ȘANSĂ”,
în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Partidul Politic „ȘANSĂ” împotriva Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12, cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil, obligarea emiterii actului administrativ favorabil privind infirmarea rezultatelor alegerilor generale locale în Circumscripția electorală raională Criuleni cu solicitarea Comisiei Electorale Centrale să aplice prevederile art. 176 din Codul electoral și declararea alegerilor generale locale nule în această circumscripție electorală,

împotriva deciziei din 19 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a casat integral hotărârea din 15 noiembrie 2023 a Judecătoriei Criuleni, sediul Central și s-a emis o nouă decizie privind declararea inadmisibilă a acțiunii depuse de Partidul Politic „ȘANSĂ”,

c o n s t a t ă :

La 13 noiembrie 2023, Partidul Politic „ȘANSĂ” a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12, cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil, obligarea emiterii actului administrativ favorabil privind infirmarea rezultatelor alegerilor generale locale în Circumscripția electorală raională Criuleni cu solicitarea Comisiei Electorale Centrale să aplice prevederile art. 176 din Codul electoral și declararea alegerilor generale locale nule în această circumscripție electorală.

În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamantul a relatat că, prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1108 din 04 iulie 2023 s-a stabilit data alegerilor locale generale pentru 05 noiembrie 2023.

Prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1165 din 09 august 2023, s-a aprobat lista partidelor politice, înregistrate la Agenția Servicii Publice, care au dreptul să participe în alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023, Partidul Politic „ȘANSĂ” fiind inclus în listă la poziția nr. 52.

La 6 octombrie 2023, prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1411, s-a confirmat persoana responsabilă de finanțe (trezorier) din partea Partidului Politic „ȘANSĂ” pentru perioada campaniei electorale a alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023.

Astfel, Partidul Politic „ȘANSĂ” în calitate de concurent electoral, și-a înregistrat candidații la funcțiile de primari de localități și consilieri locali/raionali/municipali practic în toate circumscripțiile electorale. Respectiv, în toată țara, fiind înregistrați 9236 candidați la funcția de consilieri locali/raionali și 659 de candidați la funcția de primari, iar în circumscripția electorală raională Criuleni nr.12, 312 candidați la funcția de consilieri și 22 candidați la funcția de primari.

În pofida tuturor provocărilor, atacurilor din partea concurenților electorali și organelor de stat, candidații Partidului Politic „ȘANSĂ”, au demarat o campanie electorală corectă și în conformitate cu prevederile legale. Acuzațiile aduse partidului din partea unor structuri ale statului niciodată nu au fost confirmate prin probe sau acte juridice definitive. Majoritatea pretinselor încălcări, care au fost aduse reprezentanților partidului au fost contestate și nu reprezentau temeiuri legale de anulare a înregistrării acestora. Însă, prin Dispoziția abuzivă a Comisei pentru Situații Excepționale nr. 92 din 03 noiembrie 2023, cu încălcarea tuturor procedurilor legale și contrar Constituției Republicii Moldova, Convenției Europene și legislației electorale, cu depășirea gravă a competenței, s-a anulat înregistrarea tuturor candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ” din toate circumscripțiile cu obligarea organelor electorale de a aplica în dreptul fiecărui candidat exclus ștampila „Retras”.

Dispoziția abuzivă a Comisiei pentru Situații Excepționale, care și-a asumat rol de organ electoral a fost contestată în instanța de contencios administrativ, iar potrivit art. 101 alin. (5) din Codul electoral, executarea hotărârilor organelor electorale adoptate în condițiile art. 102 alin. (5) se suspendă de drept din momentul contestării legalității hotărârilor respective.

Subsecvent, reclamantul a notat că, prin demersul din 04 noiembrie 2023, a atenționat toate consiliile electorale de circumscripție raionale și municipale despre acest fapt și despre inadmisibilitatea punerii în aplicare a deciziei de retragere a candidaților săi.

La 05 noiembrie 2023 s-au desfășurat alegeri locale generale în fiecare circumscripție electorală de nivelul II și I. În pofida prevederilor legale imperative și contestațiilor depuse, autoritățile electorale au executat deciziile abuzive de eliminare din buletinul de vot al tuturor candidaților din partea Partidului Politic „ȘANSĂ”, prin aplicarea ștampilei „Retras”. Cu toate acestea, mii de alegători, au votat în dreptul candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ”, în multe circumscripții, s-a atestat boicot masiv din partea alegătorilor, care au refuzat să participe la vot, fapt ce denotă că

alegătorii au fost privați de dreptul lor fundamental la alegeri libere și de a vota, iar candidații au fost lipsiți de dreptul de a fi aleși.

Astfel, la 05 noiembrie 2023, după închiderea secțiilor de vot, a înaintat în adresa Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 o contestație cu privire la infirmarea alegerilor pe circumscripția corespunzătoare. Iar, la 08 noiembrie 2023, Consiliul Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 a expediat în adresa sa, hotărârea nr.129 din 08 noiembrie 2023, prin care contestația depusă i-a fost declarată inadmisibilă.

La 09 noiembrie 2023, printr-o cerere prealabilă, a contestat hotărârea Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 menționată supra, la organul electoral ierarhic superior - Comisia Electorală Centrală.

Prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale din 12 noiembrie 2023, cererile prealabile la acest subiect s-au comasat într-o singură procedură și declarat inadmisibile.

În context, reclamantul a susținut că, prin hotărârea contestată, s-a refuzat examinarea anume a cererii sale cu referire la o problemă cel vizează, și anume eliminarea din alegeri, încălcându-i astfel toate drepturile fundamentale, în special la alegeri libere și de a fi ales.

La fel, reclamantul a invocat încălcarea procedurii administrative de către pârât, prin prisma art.32 alin.(2), art.83, art.88 și art.94 a Codului administrativ, dar și că nu a fost invitat la examinarea procedurii administrative să fie audiat efectiv, iar faptul dat reprezintă o gravă încălcare a procedurii și elucidarea normelor imperative ale codului administrativ cu privire la efectuarea unei proceduri administrative.

De asemenea, a remarcat că, organul electoral, nu a examinat fondul contestației, circumstanțele de fapt și nu a verificat temeinicia argumentelor expuse, motiv din care actul administrativ contestat, contrar prevederilor art.118 din Codul administrativ, nu este motivat, ceea ce denotă îngrădirea dreptului său la un proces echitabil, acces la justiție și recurs efectiv.

De altfel, reclamantul a menționat că potrivit actului administrativ contestat, contestația s-a declarat inadmisibilă, unicul argument fiind că Partidul Politic „ȘANSA” nu mai este subiect de depunere a contestației în temeiul art. 94 din Codul electoral, deoarece în baza Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 92 din 03 noiembrie 2023, la toți candidații Partidului Politic „ȘANSA” li s-au anulat înregistrarea, astfel pierzând calitatea de concurent electoral.

La acest capitol, reclamantul a subliniat că organul ierarhic superior - Comisia Electorală Centrală, practic, a repetat argumentele din actele contestate, a interpretat și aplicat eronat și abuziv prevederile legale, în contradicție cu circumstanțele de fapt și de drept.

În opinia sa, acest argument este neîntemeiat, ilegal și în contradicție cu circumstanțele de fapt. Or, în baza hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 1165 din 09 august 2023, Partidul Politic „ȘANSA” a fost inclus în lista partidelor politice, care au dreptul să participe la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023, la poziția 52. Această hotărâre nu este abrogată, iar Partidul Politic „ȘANSA” exclus din listă. Prin

urmare, organele electorale nu aveau niciun drept să considere Partidul Politic „ȘANSĂ” ca subiect, care nu are dreptul să depună contestații și să declare contestațiile inadmisibile, deoarece Partidul Politic „ȘANSĂ” este inclus în lista de partide, care participă la alegeri în temeiul hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 1165 din 09 august 2023.

Subsecvent, reclamantul a catalogat ca ilegal și total neîntemeiat argumentul Comisiei Electorale Centrale, precum că acest act este cu efect consumat și nu se mai aplică pentru Partidul Politic „ȘANSĂ”. Or, atât timp, cât nu există o hotărâre subsecventă a Comisiei Electorale Centrale de modificare a hotărârii nr. 1165 din 09 august 2023 de eliminare a poziției Partidului Politic „ȘANSĂ”, nimeni nu poate constata efectul inaplicabil al acestui act față de el.

Mai mult, Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 92 din 03 noiembrie 2023 a fost contestată în ordine de contencios administrativ, iar actualmente se află în examinare în cadrul Curții de Apel Chișinău. Astfel, la moment, nu există o decizie definitivă și executorie cu privire la excluderea candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ” din alegeri, statutul de subiect electoral nu i-a fost anulat, respectiv are toate drepturile de a depune contestații.

De asemenea, la ultimele ședințe ale Comisiei Electorale Centrale, Partidul Politic „ȘANSĂ” a fost subiectul mai multor examinări, cu aplicarea diferitor sancțiuni în calitatea sa de subiect electoral, fapt confirmat prin actele Comisiei Electorale Centrale.

În hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1550 din 08 noiembrie 2023, deja după adoptarea Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale, Comisia Electorală Centrală a recunoscut explicit că Partidul Politic „ȘANSĂ” mai deține calitatea de concurent electoral.

Astfel, argumentul Comisiei Electorale Centrale precum că, prin dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale s-au făcut derogări de la Codul electoral și art. 101 alin. (5) nu mai este aplicabil, dar ilegal și abuziv. Or, prin dispoziția contestată a Comisiei pentru Situații Excepționale, nu s-au făcut derogări de la art. 101 din Codul electoral, iar însuși faptul asumării de către Comisia pentru Situații Excepționale a drepturilor unor organe electorale - această comisie s-a substituit acestora, astfel îi sunt direct aplicabile prevederile art. 101 alin. (5) din Codul electoral. Organul electoral era obligat să examineze contestația în fond o dată cu procedura de confirmare/infirmare a alegerilor în circumscripția corespunzătoare, iar refuzul nejustificat impune anularea actului administrativ cu emiterea unei noi soluții de către organul ierarhic superior.

Așadar, în opinia reclamantului, eliminarea candidaților, prin aplicarea ștampilei „Retras”, s-a efectuat abuziv până la soluționarea contestațiilor depuse și contrar prevederilor art. 101 alin. (5) din Codul electoral, care prevede suspendarea de drept a oricăror hotărâri de acest gen.

Astfel, în ziua alegerilor, zeci de mii de cetățeni și alegători au fost lipsiți de dreptul fundamental de a alege candidatul preferat din partea Partidului Politic „ȘANSĂ”, iar sute de candidați, în fiecare circumscripție electorală, au fost lipsiți de dreptul de a fi aleși.

La acest capitol, reclamantul a reiterat că candidații din partea Partidului Politic „ȘANSĂ”, reieșind din toate sondajele recente, autorizate de Comisia Electorală Centrală, aveau șanse incontestabile de a obține mandate de primar și consilier. Însă, prin eliminarea abuzivă din buletinul de vot al candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ”, rezultatele alegerilor din 05 noiembrie 2023, în circumscripția corespunzătoare sunt grav afectate și influențate. Or, este evident faptul că dacă candidații Partidului Politic „ȘANSĂ” rămâneau în buletinele de vot, atunci rezultatele alegerilor erau să fie total diferite.

Așadar, reclamantul a conchis că, eliminarea abuzivă din buletinul de vot la 05 noiembrie 2023, a candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ” în circumscripția corespunzătoare, a influențat direct rezultatele alegerilor, ceea ce a generat distribuirea incorectă a mandatelor. În aceste circumstanțe, consiliul electoral de circumscripție are temeiuri de fapt și de drept de a infirma alegerile în circumscripția corespunzătoare, conform competențelor prevăzute la art. 174 din Codul electoral. Iar, organele electorale, la eliminarea unui concurent electoral din buletinele de vot, s-au bazat pe un act administrativ abuziv și ilegal, care nu are nimic cu procedurile electorale și emis de un organ ce nu are astfel de competențe.

De altfel, Partidul Politic „ȘANSĂ” a susținut că, prin acest act administrativ este prejudecat grav și i se încalcă drepturile fundamentale la alegeri libere, de a fi ales, la libera exprimare, fiind discriminat în raport cu alți concurenți electorali, și neasigurate condiții echitabile la o campanie electorală în conformitate cu principiile constituționale și Codul electoral.

Complementar, reclamantul a menționat că, prin aceste acțiuni, Comisia pentru Situații Excepționale și Comisia Electorală Centrală, au încălcat flagrant prevederile art. 6, 10, 11, 16, 14, 15 și art. 3 protocolul I al CEDO, precum și art. 2, 6, 32, 38, 41 și 54 din Constituția Republicii Moldova, Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr. 212 din 24 iunie 2004, Codul electoral, depășindu-și grav competența.

În continuare, Partidul Politic „ȘANSĂ” a indicat că la 24 februarie 2022 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat hotărârea nr. 41 privind declararea stării de urgență. Motivul stării de urgență a fost declarat conflictul militar din țara vecină, pericolul securității regionale. Parlamentul a acordat competențe Comisiei pentru Situații Excepționale reieșind din prevederile Legii nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război. Aceste competențe au fost acordate în vederea soluționării problemelor stringente, ce reies exclusiv din situația, care a generat instituirea stării de urgență. Starea de urgență a fost prelungită de multe ori. Prin hotărârea nr. 274 din 21 septembrie 2023 Parlamentul Republicii Moldova, la solicitarea Comisiei pentru Situații Excepționale și Guvernului Republicii Moldova, iarăși a prelungit starea de urgență, încă pentru 60 de zile. Potrivit notei informative și declarațiilor Prim-ministrului în plenul Parlamentului, necesitatea prelungirii stării de urgență a fost dictată de ostilitățile militare din Ucraina, suprapunerea cu criza energetică, potențiala criză a refugiaților, fapte ce pot afecta securitatea națională. De asemenea, s-a menționat că anterior atât Guvernul Republicii Moldova cât și Comisia

pentru Situații Excepționale nu și-a depășit mandatul și nu a impus alte restricții ale drepturilor fundamentale, precum dreptul la întruniri etc. Nici în raportul Comisiei pentru Situații Excepționale, nici în declarațiile Prim-ministrului din plen nu au fost oferite date și informații, prin care s-ar constata anumite amenințări la securitatea națională generate de alegeri.

La fel, potrivit competențelor Comisiei pentru Situații Excepționale, atribuite prin art. 2 al hotărârii Parlamentului nr. 41/2022, Comisia nu a fost abilitată cu competențe în materie electorală sau gestionare a proceselor electorale. Mai mult, conform hotărârii nr. 274/2023 de prelungire a stării de urgență, Parlamentul expres a indicat la art. 6 că prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea alegerilor pe teritoriul Republicii Moldova. Acest fapt înseamnă că unicele organe competente rămân a fi doar Comisia Electorală Centrală și organele electorale inferioare, care sunt perfect funcționale să administreze procesul. În aceste circumstanțe, Comisia pentru Situații Excepționale și-a depășit grav competențele delegate de Parlament, implicându-se ilegal în procesul electoral din Republica Moldova și substituind organele electorale.

Tot aici, reclamantul a punctat că, Legea nr. 212/2004, sau hotărârea Parlamentului nr. 41/2022, nu a acordat dreptul Comisiei pentru Situații Excepționale de legiferare, substituie a Parlamentului, sau a regulatorului principal în domeniul alegerilor - Comisia Electorală Centrală, autorități funcționale în totalitate. Or, după cum reiese din textul dispoziției, aceasta a fost adoptată în baza scrisorii nr. E/11772 din 03 noiembrie 2023 a Serviciului de Informații și Securitate (SIS).

De asemenea, din textul dispoziției reiese că, chipurile, au fost identificate acțiuni ale „unor concurenți electorali, care atentează grav și într-o manieră ireversibilă asupra desfășurării neviciate a exercițiului electoral, prin alterarea masivă, la nivel național, a voinței libere a cetățenilor și utilizarea, în acest scop, a unor metode interzise de lege, care nu corespund conceptului de desfășurare corectă a campaniei electorale”. „Serviciul de Informații și Securitate a identificat activități de influențare a proceselor electorale pe tot teritoriul țării în scopul promovării intereselor statului străin-Federația Rusă, prin intermediul unui grup criminal organizat condus de cetățeanul Ilan Șor”. „...Serviciul de Informații și Securitate de comun cu Inspectoratul General de Poliție, Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție a depistat și a documentat oferirea de către Partidul Politic „ȘANSA”, care participă la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023 și este controlat de Ilan Șor, a fondurilor financiare în proporții deosebit de mari, de proveniență externă și utilizarea acestora de către concurentul electoral contrar procedurilor stabilite de legislație, prin subminarea proceselor democratice, implicit cele electorale (fonduri care au fost utilizate de către concurentul electoral pentru finanțarea ilegală a campaniei electorale pe coordonatele de corupere politică a candidaților, coruperea alegătorilor și manipularea opiniei publice).

La acest capitol, Partidul Politic „ȘANSA” a respins insinuările Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova și cele ale Serviciului de Informații și Securitate, ca fiind false, deoarece ele se bazează pe niște informații, care nu corespund atât circumstanțelor faptice ale cazului, cât și prevederilor legii.

În context, a opinat că Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova și Serviciul de Informații și Securitate, au dat dovada transformării lor în agenți electorali ai partidului de guvernământ, având un singur scop - ajutarea acestuia să scape, prin înlăturarea din cursa electorală, de un concurent electoral, care se află în ascensiune, fiind susținut masiv de poporul Republicii Moldova.

De asemenea, a conchis că anume Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova și Serviciul de Informații și Securitate au viciat iremediabil procesele democratice din Republica Moldova, transformând alegerile din 05 noiembrie 2023 într-o farsă, care grav și negativ afectează libera exprimare a voinței poporului.

Subsidiar, Partidul Politic „ȘANSĂ” a notat că, prin interzicerea unui cerc larg de persoane de a candida în cadrul alegerilor se încalcă nu doar dreptul de a fi ales, dar și dreptul de asociere, or, cel care nu poate candida nu poate nici să se asocieze cu un partid pe lista căruia să candideze, fapt ce depășește cadrul constituțional prevăzut la art. 41 din Constituția Republicii Moldova, dar și la art. 11 din CEDO.

De altfel, Partidul Politic „ȘANSĂ” a relevat că este o organizație, care practică activitate politică, fiind susținută de zeci de mii de cetățeni ai Republicii Moldova. Scopul oricărei activități politice este accederea la putere pe cale constituțională pentru realizarea sarcinilor programate. Atingerea acestui obiectiv este posibil doar pe calea participării în campanii electorale: prezidențiale, parlamentare, locale. Participarea în activitatea politică, fără a avea posibilitatea participării la alegerile tuturor nivelelor, ar însemna profanarea dreptului la libera asociere și ar transforma activitatea politică într-un exercițiu lipsit de orice sens.

Mai mult, statul este obligat să asigure tuturor actorilor politici posibilități egale pentru desfășurarea activității politice, inclusiv prin participarea la alegeri.

La caz, Republica Moldova, limitând ilegal și arbitrar participarea Partidului Politic „ȘANSĂ” și a candidaților acestuia la alegerile locale din 05 noiembrie 2023, nu și-a îndeplinit obligațiunile ce reies din prevederile art. 11 din Convenție, prin ce le-a încălcat dreptul la libera asociere.

În context, reclamantul a enunțat că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a confirmat în repetate rânduri în jurisprudența sa că partidele politice sunt o formă de asociere necesară pentru buna funcționare a democrației și având în vedere importanța democrației în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului, o asociație, inclusiv un partid politic, nu este exclus din domeniul de aplicare a protecției oferite de Convenție, doar pentru că activitățile sale sunt văzute de autoritățile naționale ca subminând structurile constituționale ale statului și cerând restricții. Situația generală din țară este un factor important într-o astfel de evaluare. În același timp, este necesar să se țină seama de standardele de dezvoltare a practicii democratice europene, așa cum s-a menționat deja în paragrafele precedente. Chiar și în cazul stării de urgență, trebuie respectate obligațiile internaționale ale statului și luate orice măsuri cu caracter excepțional, care au un efect temporar, clar definit, în conformitate cu articolul 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Restricțiile asupra exercițiului unor drepturi sunt prevăzute expres în Legea Supremă și nu pot fi extinse. Orice restricție,

înainte de a fi instituită, trebuie raportată la prevederile art. 54 din Constituția Republicii Moldova, care prevede că restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății (HCC nr. 20/2001). Este neîndoielnic faptul că drepturile și libertățile trebuie exercitate în cadrul unor coordonate juridice, la care se adaugă cele morale, politice, confesionale, filozofice etc. Însuși conceptul de libertate ține de respectarea drepturilor și libertăților individuale, inclusiv a celor care se exercită în grup, și ale altor persoane. Posibilitatea juridică a stabilirii unor limitări răspunde nevoii de a asigura securitatea juridică a drepturilor și libertăților celorlalți, în perspectiva realizării intereselor lor individuale, naționale, de grup, a binelui public.

Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 29 alin. (2), se referă la posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi. În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o societate democratică.

La caz, autoritatea pârâtă a sfidat principiile constituționale cu privire la proporționalitatea restrângerii unui drept fundamental și neafectarea substanței dreptului.

Astfel, raportarea acestor cerințe la cauza dedusă judecății, denotă că, prin sancțiunea dispusă de către pârât, Hotărârea Comisiei Electorale Centrale contestată, reprezintă o ingerință disproportională în substanța dreptului de a fi ales, drept garantat de legea fundamentală și de Convenția Europeană.

La acest capitol, reclamantul a subliniat că situația premisă de sancționare a Partidului Politic „ȘANSĂ” și eliminare a candidaților din alegeri nu are suport factual, reprezentând o distorsionare deliberată a realității, orientate spre hârțuirea unui concurent electoral. Măsurile instituite de Comisia pentru Situații Excepționale nu urmăresc realizarea scopului creării acesteia și nu sunt rezonabile, motiv pentru care, dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale, dar și indicațiile ulterioare ale Comisiei Electorale Centrale nu puteau fi executate.

Potrivit unor concluzii preliminare ale misiunii internaționale de observare a alegerilor sub egida OSCE/ODIHR, de comun cu Parlamentul European și Congresul Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei, anularea înregistrării tuturor candidaților electorali din partea Partidului Politic „ȘANSĂ” în ajunul alegerilor printr-o dispoziție executivă a Comisiei pentru Situații Excepționale nu a oferit un remediu legal eficient, a limitat alegerea pentru electorat și a rezultat în alegeri cu un singur concurent electoral în unele localități mai mici.

La 04 octombrie, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat modificările legale pentru a împiedica participarea la alegeri a anumitor persoane asociate cu un partid declarat neconstituțional pe termen de trei ani. Eficacitatea acestei măsuri este incertă fără evaluări individualizate și limitări graduale a interdicției de a participa la alegeri, îndeosebi în cazul persoanelor care sunt bănuite de anumite infracțiuni electorale, dar nu sunt nici urmărite penal, nici condamnate.

Efectul stării de urgență asupra procesului electoral și mandatul larg al Comisiei pentru Situații Excepționale sunt îngrijorătoare. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la starea de urgență acordă Comisiei autoritate să restricționeze adunările, să reglementeze utilizarea telecomunicațiilor și să combată dezinformarea, știri false și discursuri instigătoare la ură. Dispozițiile Comisiei nu fac obiectul controlului de constituționalitate, ci doar a controlului normativ ca parte a procedurii de contencios administrativ.

Conform dreptului internațional al drepturilor omului, dezinformarea sau informarea falsă nu constituie motive legitime pentru restricționarea libertății de exprimare atât timp cât aceste acțiuni nu promovează ura, ce constituie instigare la ostilitate, violență și discriminare. Mai mult, restricțiile trebuie să fie potrivite și proporționale pentru a atinge scopul legitim prin utilizarea măsurilor restrictive minimale.

Având în vedere cele expuse, reclamantul a opinat că, în caz de grave încălcări ale legislației și principiilor internaționale, urmează a fi aplicate direct prevederile tratatelor internaționale și Legea Supremă a Republicii Moldova cu privire la garantarea dreptului la alegeri libere și dreptul de a fi ales.

Totodată, a concluzionat că autoritatea pârâtă a adoptat un act administrativ contrar legii, or, forma și conținutul actului administrativ contravine prevederilor imperative ale legii. Or, la examinarea procedurii administrative Partidul Politic „ȘANSĂ” nu a fost invitat și audiat, fiindu-i încălcate drepturile procedurale, de a se apăra și a prezenta probe. De asemenea, a fost tratat de către autoritatea pârâtă cu dispreț, ură și prejudecată din motive politice, fapt ce violează principiul bunei credințe și imparțialității. Prin declararea contestației inadmisibile, autoritatea pârâtă, contrar prevederilor legale și circumstanțelor de fapt, i-a limitat drepturile la un proces echitabil, acces la justiție, un recurs efectiv și de a cere restabilirea dreptului vătămat.

În condițiile în care nu toți concurenții electorali au avut posibilitate de a participa la alegeri, iar alegătorii nu au putut exprima liber votul, rezultatele alegerilor au fost influențate grav cu distribuția incorectă a mandatelor. Aceste circumstanțe sunt suficiente pentru a infirma alegerile locale în circumscripția corespunzătoare.

Așadar, având în vedere cele enunțate, Partidul Politic „ȘANSĂ” a solicitat anularea hotărârii Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12, nr. 129 din 08 noiembrie 2023, obligarea Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 să examineze contestația în fond și să infirme rezultatele alegerilor generale locale în circumscripția electorală raională Criuleni nr.12, obligarea Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 să solicite Comisiei Electorale Centrale aplicarea prevederilor art. 176 din Codul electoral și declararea alegerilor locale nule în această circumscripție electorală.

Prin hotărârea din 15 noiembrie 2023 a Judecătoriei Criuleni, sediul Central, s-a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Partidul Politic „ȘANSĂ” împotriva Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale raionale Criuleni nr.12 cu privire la anularea actului administrativ defavorabil – Hotărârea nr. 129 din 08 noiembrie 2023, obligarea emiterii actului administrativ favorabil

privind infirmarea rezultatelor alegerilor generale locale în Circumscripția electorală raională Criuleni cu solicitarea Comisiei Electorale Centrale să aplice prevederile art. 176 din Codul electoral și declararea alegerilor generale locale nule în această circumscripție electorală (f.d. 74-87).

Pentru a hotărî astfel, prima instanță, invocând dispozițiile Codului administrativ, art. 1, 15, 93 alin.(1), (2) lit. a), art.94 alin.(1), art.98 alin.(1) pct.(1) și alin.(2), art.100 alin. (6), art.176 din Codul electoral, art.12 alin.(1), art.22 alin.(2) ale Legii privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr. 212-XV din 24 iunie 2004, art.(3)-(4) din Hotărârea Parlamentului nr.274 din 21 septembrie 2023 privind prelungirea stării de urgență, precum și reieșind din materialele cauzei, dar și argumentele participanților la proces a conchis că Partidul Politic „ȘANSĂ” nu a avut dreptul de a depune contestații, întrucât respectivul drept a decăzut odată cu anularea înregistrării candidaților din partea acestuia, în mod subsecvent, fiind atestată și inexistența dreptului electoral, or, Partidul Politic „ȘANSĂ” nu deținea în cadrul alegerilor locale generale din 05 noiembrie 2023 drepturi electorale, care ar putea fi atinse în cadrul scrutinului.

La 17 noiembrie 2023, Partidul Politic „ȘANSĂ”, a depus apel împotriva hotărârii din 15 noiembrie 2023 a Judecătoriei Criuleni, sediul Central, solicitând casarea acesteia și emiterea unei noi decizii de admitere a cererii sale de chemare în judecată (f.d.90-111).

Prin decizia din 19 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a casat integral hotărârea din 15 noiembrie 2023 a Judecătoriei Criuleni, sediul Central, și s-a emis o nouă decizie, prin care s-a declarat inadmisibilă acțiunea depusă de Partidul Politic „ȘANSĂ” (f.d. 135-147).

Pentru a decide astfel, Curtea de Apel Chișinău, invocând prevederile art.207 alin. (1) și (2) al Codului administrativ, dispozițiile art.1, 94 alin. (1)-(3), art. 98 alin. (1) pct. 1) și alin. (2), (3), (3¹), (4) ale Codului electoral, precum și reieșind din materialele cauzei, dar și argumentele participanților la proces, a conchis că prima instanță neîntemeiat a examinat cauza în fond, or, în urma anulării înregistrării tuturor candidaților Partidului Politic „ȘANSĂ” la alegerile locale generale din 05 noiembrie 2023, ultimul nu mai deține statut de concurent electoral și nici nu poate să-l obțină în cadrul scrutinului în cauză, din motiv că termenul legal stabilit pentru înregistrarea candidaților a expirat, respectiv Partidul Politic „ȘANSĂ” și-a pierdut calitatea de concurent electoral.

În același context, instanța de apel a reținut că, statutul de participant la scrutin al partidului politic în sensul art.94 alin.(1) din Codul electoral, respectiv, obținerea calității de contestatar, se valorifică prin realizarea drepturilor și obligațiilor candidaților înregistrați de organele electorale din partea acestuia, inclusiv, prin depunerea contestațiilor în vederea revendicării drepturilor legitime prevăzute de Codul electoral, cât și de alte acte normative în domeniul electoral.

Corespunzător, anularea statutului de concurent electoral al partidului politic duce implicit la pierderea calității de participant la scrutin, în consecință, de subiect a contestației în condițiile Codului electoral.

Astfel, odată cu pierderea calității de concurent electoral, subiectul în cauză nu poate pretinde încălcarea drepturilor electorale vătămăte, inclusiv revendicării acestora în cadrul procedurii administrative electorale.

Prin urmare, odată cu pierderea calității de concurent electoral, subiectul în cauză nu poate pretinde încălcarea drepturilor electorale vătămăte, inclusiv revindecarea acestora în cadrul procedurii administrative electorale. Or, Partidul Politic „ȘANSĂ” nu este subiectul abilitat cu dreptul de a înainta contestații în materie electorală, ceea ce denotă caracterul inadmisibil al revindecărilor din acțiune.

Așadar, în circumstanțele în care acțiunea în contencios administrativ nu întrunește condițiile procedurale pentru a fi apreciată ca fiind admisibilă, instanța de fond neîntemeiat a conchis și a purces la examinarea și soluționarea fondului cauzei, or, chestiunile de procedură preced fondul acțiunii în contencios administrativ, motiv din care hotărârea primei instanțe urmează a fi anulată.

De altfel, Curtea de Apel Chișinău a disconsiderat argumentul apelantului că, prin neexaminarea prezentei cauze în fond i se încalcă dreptul de acces la justiție. Or, potrivit practicii CtEDO (cauza Malahov vs Moldova, hotărârea din 7 iunie 2007), restricția impusă accesului la o instanță judecătorească nu va fi compatibilă cu art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului, decât dacă aceasta nu urmărește un scop legitim și nu există o legătură proporțională dintre mijloacele utilizate și scopul legitim urmărit.

Astfel, aplicând normele legale invocate mai sus și jurisprudența CEDO, la caz, instanța de apel a relevat obligația apelantului-reclamant de a prezenta instanței confirmarea întrunirii condițiilor stabilite de art.94 alin.(1) și (2) din Codul electoral, precum că acesta ar avea calitatea de subiect al contestației, or, în speță, Partidul Politic „Șansă” nu se încadrează în prevederile normei legale enunțate.

În final, având în vedere cele enunțate, precum și faptul că, prima instanță nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, adoptând o hotărâre, fără a se expune asupra admisibilității acțiunii, Curtea de Apel Chișinău a conchis asupra inadmisibilității acțiunii înaintate de Partidul Politic „ȘANSĂ”.

La 19 noiembrie 2023, Partidul Politic „ȘANSĂ” a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 19 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând prin aplicarea dispozițiilor art. 6, 10 și art.3 Protocolul 1 al CEDO, casarea deciziei instanței de apel și emiterea unei noi decizii privind admiterea acțiunii sale.

În susținerea cererii de recurs, recurentul a indicat motivele de fapt și de drept invocate anterior la examinarea prezentei cauzei în prima instanță și instanța de apel, suplimentar menționând dezacordul cu decizia din 19 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău pe care o consideră neîntemeiată și adoptată în contradicție cu circumstanțele cauzei.

Subsecvent, recurentul a susținut că instanța de fond corect la apreciat ca subiect de contestare a actelor organelor electorale, dat fiind că nu a fost exclus din lista partidelor, care participă la alegerile locale, aprobate de Comisia Electorală Centrală.

Însă, instanța de apel fără o justificare legală expresă, prin interpretarea subiectivă a legii, a ignorat această circumstanță de fapt casând integral hotărârea instanței de fond.

Astfel, prin declararea acțiunii ca inadmisibilă, instanța de apel, de fapt, a respins contestația sa, prin acceptarea necondiționată a poziției intimatului, fără nicio verificare minuțioasă a corespunderii acestei poziții cadrului legal și circumstanțelor de fapt.

De asemenea, instanța de apel nu a examinat cerințele și argumentele sale referitor la legalitatea actului contestat, procedura adoptării și alte circumstanțe.

Astfel, contrar cadrului legal, instanța de apel a acceptat necondiționat poziția intimatului precum că Partidul Politic „ȘANSĂ” nu este subiect de a depune contestație, deoarece a fost eliminat din alegeri. Este o abordare total abuzivă și neîntemeiată. Instanța de fond nici nu a dat apreciere argumentelor înaintate, iar analiza juridică a fost superficială și contrar interpretării și aplicării corecte a legii.

De asemenea, recurentul a susținut că instanța de apel a ignorat faptul că el a contestat decizia, prin care a fost anulată înregistrarea și norma legală, ce prevede expres că în asemenea cazuri executarea se suspendă de drept.

La fel, instanța de apel, contrar prevederilor legale a aplicat norme derogatorii conform dispoziției Comisei pentru Situații Excepționale, care nu au nicio relevanță cazului. Instanța de fond nu a luat în calcul prevederile art. 101 alin. (5) al Codului electoral.

De altfel, în opinia recurentului, instanța de apel nici nu a încercat să examineze cazul în esența sa, în spiritul standardelor internaționale în materie de alegeri libere și neafectarea dreptului de a fi ales, nu a examinat întinderea violării dreptului de acces la justiție și a unui recurs efectiv, drepturi fundamentale încălcate de intimat în momentul declarării contestației drept inadmisibile.

În final, recurentul a opinat că, prin omisiunea instanței de apel de a răspunde argumentelor invocate în cererea de chemare în judecată, apelantul este îndreptățit să susțină că hotărârea primei instanțe, nu este suficient motivată și că poziția sa în cauza de contencios administrativ nu a fost examinată în mod echitabil, ceea ce presupune încălcarea art. 6 din Convenția Europeană.

Prin referința depusă la 19 noiembrie 2023, Comisia Electorală Centrală a solicitat declararea inadmisibilă a recursului depus de Partidul Politic „ȘANSĂ”.

Conform art. 95 alin. (1) și (8) din Codul electoral, în perioada electorală, termenul general de depunere a contestațiilor este de 3 zile, care se calculează începând cu ziua următoare zilei în care a fost săvârșită acțiunea, a fost identificată inacțiunea sau a fost adoptată hotărârea.

Înaintarea acțiunilor în contencios administrativ, precum și exercitarea căilor de atac împotriva actelor judecătorești se efectuează în termenul stabilit la alin.(1).

Din materialele cauzei rezultă că Curtea de Apel Chișinău a pronunțat public decizia contestată la 19 noiembrie 2023 și a notificat, prin e-mail, participanților la proces, dispozitivul deciziei și decizia motivată la 19 noiembrie 2023, fapte confirmate prin extrasele din poșta electronică anexate la dosar (f.d. 148-149).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, deoarece cererea de recurs a fost depusă la 19 noiembrie 2023.

Examinând temeiurile invocate în recursul depus de Partidul Politic „ȘANSĂ”, în raport cu materialele cauzei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție îl consideră inadmisibil, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 245¹ alin. (1) și (3) din Codul administrativ, recursul este admis dacă:

a) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

d) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

e) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului în care se invocă temeiul de la alin. (1) lit. d) sau a cazului în care Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare pot fi prezentate probe noi dacă acestea au fost restituite nejustificat sau nu au fost reclamate de către instanța de judecată contrar prezentului cod.

În sensul art. 246 alin. (1) din Codul administrativ, Curtea Supremă de Justiție examinează din oficiu admisibilitatea cererii de recurs. Dacă recursul este inadmisibil, completul din 3 judecători adoptă o încheiere irevocabilă. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.

Alineatul (2) al aceluiași articol statuează la lit. a¹) că, recursul se declară inadmisibil în special când nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 245¹.

Din analiza acestor prevederi, rezultă că admisibilitatea/inadmisibilitatea recursului, în special, urmează să însușească în condițiile Codului administrativ exercitarea efectivă a unui control de legalitate, veritabil bazat pe temeiuri concludente și serioase. Astfel, normele precitate oferă un drept exclusiv al instanței de recurs de a filtra cererile de recurs care nu prezintă o motivare suficient de serioasă.

În această ordine de idei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, Codul administrativ dezvoltă nu doar caracterul nedevolutiv al recursului, dar și cerința de seriozitate a cererii din perspectiva invocării unor veritabile și esențiale încălcări de drept procedural și material capabile să răstoarne deciziile instanței de apel contestate sau, după caz, hotărârile Curții de Apel ca primă instanță într-o eventuală examinare în fond și invocare ex officio a erorilor de drept.

Completul Curții Supreme de Justiție notează că pentru a trece testul de admisibilitate, cererea de recurs trebuie să conțină o motivare convingătoare și întemeiată în condițiile nominalizate mai sus. În consecutivitate, motivarea cererii de recurs în circumstanțele expuse se referă la formalitățile pe care trebuie să le întrunească cererea în vederea rezistării testului și filtrului de admisibilitate.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că motivele de casare, invocate în recurs de către Partidul Politic „ȘANSĂ”, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 245¹ din Codul administrativ, deoarece se referă la dezacordul recurentei cu soluția pronunțată de către Curtea de Apel Chișinău și nu relevă interpretarea contrară a legii și aplicarea eronată a normelor de drept material sau procedural sau că aceasta s-ar baza în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că recursul depus de Partidul Politic „ȘANSĂ”, conține obiecții de fapt și de drept similare celor expuse în cererea de chemare în judecată și susținute în apel, care au fost analizate de către prima instanță și Curtea de Apel Chișinău, fiind apreciate corespunzător.

În consecință, nu există aparența unei încălcări a dreptului recurentului la soluționarea tuturor argumentelor cu privire la judecarea cauzei în instanța de apel, în modul în care este garantat de art. 6 § 1 al Convenției.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează faptul că dezvoltarea recursului trebuie să cuprindă o motivare corespunzătoare, în sensul arătării cu claritate a acelor critici, care sunt de natură a învedera netemeinicia hotărârii/deciziei și care se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 245¹ din Codul administrativ. Nu este suficientă simpla expunere a circumstanțelor faptice ale cauzei, fiind necesară motivarea recursului cu indicarea motivelor de netemeinicie pe care se bazează, precum și dezvoltarea lor. Motivarea recursului însemnând nu doar exprimarea nemulțumirii față de actul de dispoziție pronunțat în apel, ci expunerea tuturor motivelor pentru care, din punctul de vedere al părții, instanța a pronunțat o hotărâre neîntemeiată. Recursul nu se poate limita la o simplă copiere a cererii de chemare în judecată și/sau de apel, ci implică determinarea greșelilor imputate Curții de Apel Chișinău și o minimă argumentare a criticii în fapt și în drept, precum și indicarea probelor pe care se bazează aceste critici, cu indicarea temeiului de drept, în care acestea s-ar încadra.

Dacă ar proceda la examinarea unei asemenea pretins argument, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție s-ar substitui autorului recursului, fapt care ar echivala cu un control efectuat din oficiu.

În acest sens, CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise [Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230]. Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45). Curtea a mai reiterat că modul de aplicare a articolului 6 procedurilor

în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective, urmând de ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem. (Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-1, p. 141, § 39). La fel, conform jurisprudenței CtEDO, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 09 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În circumstanțele menționate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a declara inadmisibil recursul depus de Partidul Politic „ȘANSĂ”.

Conform art. 98 alin. (1) pct. 4) din Codul electoral și în conformitate cu art. 230 și art. 246 din Codul administrativ, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție
d i s p u n e:

Recursul depus de Partidul Politic „ȘANSĂ” se declară inadmisibil.
Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Aliona Miron

judecătorii

Mariana Pitic

Diana Stănilă